

КИРИЛОМЕТОДИЕВСКАТА ТРАДИЦИЈА ВО МАКЕДОНИЈА

Вера СТОЈЧЕВСКА-АНТИЌ, Скопје

Насилно прекинатата дејност на Кирилometодиевите наследници и ученици во Моравија и Панонија означуваше и крај на вонредно постигнатите и негуваните резултати. 885 година ја објави смртта на Методиј. Меѓутоа, развитокот на настаните понатаму не значеше и крај на словенската писменост, книжевност и култура, зашто основите врз кои почиваа овие научни и културни сфери беа длабоко всадени во наследниците. Меѓу бројните заслуги на Кирил и Методиј сметам дека негувањето на подмладок, кадар, беше нивната специјална одлика и свест со која и двајцата излегуваат од рамките на нивната современост и ја трасираа идната културна врвица за Словените.

Вакви предвидувања се остваруваат во Македонија, непосредно по смртта на Методиј, благодарение на дејноста на вредните Кирилometодијеви ученици Климент и Наум Охридски. И двајцата, во придружба со Ангелариј, преку Белград ја преживеале тешката одисеја на протерани ученици и пристигнале во средновековната бугарска држава на кнез Борис. Климент Охридски многу бргу се упатува во периферијата на бугарската држава, во областа Кутмичевица. Во Македонија, поточно во градот Охрид, кој било омилено место на Климента, ја формирал познатата средновековна книжевна школа. Со солидната спрема, како и со организацијата на дејноста, оваа школа честопати го добива и името I словенски универзитет. Благодарение на неуморната дејност на Климента, кој како да брзал да создаде што поброен и посolidен кадар, како што тоа го правале Кирил и Методиј, во Македонија се закоренува и пренесува целата значајна кирилometодиевска традиција, која со името на Климент Охридски таа се поистоветува. Таа ќе продолжи да живее и по смртта на Климент и Наум Охридски, со што се ценат заслугите на овие неуморни дејци.

Пред да прејдеме кон резултатите и остварувањата што се должат на Климентовото и Наумовото присуство во Македонија, да се осврнеме на претходниот период, поврзан со дејноста на Кирил и Методиј, а со што се засегнува и Македонија. Во науката постојано се поставува прашањето за Методиевото

управување во словенската област, кое го презел во младите години, кога се истакнувал како »крилат, како Самсон, и како Гедеон и се покажуваше страшен како Исус Навин.«¹ Уште во 1854 година Ф. Димлер сметал дека Методиј управувал во Македонија, долж реката Струма.² Сличен став зазедоа потоа Ф. Рачки, Ф. Дворник, Р. Н. Наследова, Б. Панов, итн. Кон ова прашање мошне студивно пришол С. Троицки, кој ќе ја потврди и тезата на Ј. Вашица, Ф. Гривец, А. Вајан, за Методиевото авторство на делото *Закон судниј лјудем*.³ Меѓутоа, за местото каде што настанало ова дело, Троицки се определил за Македонија, додека Вашица го лоцира во Моравија. Иако се јавуваат и спротивни докажувања за самата словенска област каде што управувал Методиј, како и најновите мислења за авторството и местото на настанувањето на *Закон судниј*, неоспорно е дека Стримонската клисура се наоѓа во средиштетот на овие истражувања, каде што можела да отпочне раната дејност на младиот Методиј.

Понатаму, со изведувањето на Моравската мисија, Кирил го озваничува своето авторство на словенската азбука, глаголицата и преку предводите на најнеопходните црковни книги од грчки на словенски јазик, браќата го издигнуваат словенскиот јазик на ниво на литературен јазик, во чија основа влегуваат говорите на Македонските Словени од околината на Солун. Во селата Сухо, Зарова, Висока, биле пронајдени остатоци од назалниот изговор, изговор на ѓ како и рефлесник на ТЈ-ДЈ во ШТ и ЖД (Ќ и Ѓ), потоа О и Е за љ и њ.

Со делото на Кирил и Методиј во Моравија и Панонија сите Словени се вклучуваат во културните врвци и одат понатаму по самостојни патишта. Врз кирилметодиевската традиција и основа се формира Охридската книжевна школа, која ќе стане нов расадник на истата традиција. Климент Охридски сигурно не можел да учествува во званичното применување на кирилската азбука во средновековната бугарска држава, со што мошне убедливо се мотивира неговото упатување кон периферијата на оваа држава. Во Девол, Главеница, Охрид, низ Македонија, ќе настанат значајни глаголски словенски ракописи кои се одлика на Охридскиот книжевен центар. Низ X и XI век во ракописите излези од овој центар е присутна глаголицата, додека во XII век превладува и овде кирилицата, но со јасни траги и живеење на глаголицата. Во спомениците од XIII век се забележливи трагите од глаголски зборови и букви. Јазикот на најстарите текстови е доста близок до кирилметодиевскиот. И во однос на лек-

¹Климент Охридски, предговор Х. Поленаковиќ, превод Р. Угринова-Скаловска, Македонска Книга, Скопје 1974, 26.

²E. Dümmler, *Die panonische Legende S. Method*, Archiv für Kunde Österreichische Geschichts-quellen, V. XIII, 1854, 21.

³С. Троицки, *Св. Мефодий как славянский законодатель*. Богословские труды, Москва 1961, сборник второй, 85-141. J. Vašica, *Literární památky*, Praha 1965.

сиката, како и според одредени граматички својства, глаголските ракописи покажуваат разбирлива поголема старина од кирилските. Покрај тоа, тие откриваат одредени фази од развитокот на народниот јазик во X век: губење на еровите, нивна замена во силна позиција со *O* и *E* (*сѣнѣ > СОИ*, *дѣнь > ДЕИ*). Во оваа замена, истакнуваат Б. Конески и О. Ј. Настева, имаме една од најстарите изоглоси што ја опфаќа скоро целата македонска јазична територија, со исклучок на некои гранични говори.⁴

Да споменеме некои од карактеристичните споменици од овој центар. Глаголското *Асеманово евангелие*, кое денес се чува во Ватиканската библиотека,⁵ претставува значаен споменик од Охридскиот центар, пишувано со обла глаголица, со која азбука се обично пишувани и другите глаголски споменици. Ова изборно евангелие се состои од два дела: евангелски читања распоредени според неделите и празниците во годината и месецослов со спомени за светители и маченици потоа служби што им се посветени. Ова Евангелие го содржи најстариот словенски глаголски синаксар. Во однос на ова прашање Б. Конески истакнува: »По општоусвоена оценка *Асемановото евангелие* спаѓа во кругот на најстарите зачувани словенски ракописи и се сврзува со Охридската книжевна школа: Не е ни најмалку смела претпоставката дека тој текст бил препишан во времето на Самуила, што значи и во времето кога охридската црква имала статус на патријаршија. Синаксарот на *Асемановото евангелие* може само да ја поткрепи таа претпоставка, и тоа токму со фактот што во него гледаме смислен пристап кон канонизацијата на словенските светци. Притоа, тој е показателен подеднакво како со тоа што го содржи, така и со тоа што не го вклучува.«⁶ Од словенските светци вклучени се св. Кирил, св. Методиј и св. Климент Охридски. Ваква канонизација покажува и синаксарот на *Охридскиот апостол*.

Во славистиката *Асемановото евангелие* било датирано во XI и X век. Со најновите истражувања на В. Мошин, со многу поголема сигурност може да се земе пораното датирањето на споменикот во X век.⁷ Во секој случај ова Евангелие е многу блиску до кирилметодијевската традиција, т. е. со своите фонетски, граматични и речнички карактеристики укажува на македонско јазично подрачје. Вакво мислење изнесе и Ј. Вајс, кој заедно со Ј. Курц, му посветиле големо вни-

⁴ Б. Конески, О. Јашар-Настева, *Македонски текстови, 10-20 век*, Скопје 1972, 7.

⁵ *Cod. Vat. Slav. 3*.

⁶ Б. Конески, *Канонизација на словенски светци во Охридската црква*. Прилози, МАНУ, Скопје 1976, I, 1; 2, 63-73, 64.

⁷ Мошне интересни ставови во поглед на предатирувањето на словенските канонски ракописи В. Мошин изнесе на меѓународната научна средба за јазикот на Битола и Битолско, одржан во Битола, во месец септември 1984 година. Набру истите трудови во кои зборува за оваа проблематика ќе бидат публикувани.

мание на самиот овој текст.⁸ Во него се препознава духот и атмосферата на Охридскиот книжовен центар, присуството на Климент Охридски, кој само ја продолжил во него кирилometодиевската традиција.

Охридскиот апостол претставува значаен споменик од Охридската школа, пишуван со кирилица, презентираан детално од страната на С. М. Куљбакин.⁹ Ракосисот го открил В. Григорович во главната црква во Охрид и веднаш констатирал дека текстот бил препишан јасно од глаголската предлошка. Денес овој споменик се чува во државната библиотека во Москва. Иако најчесто е датиран во XII век, станува јасно дека присуството на глаголицата во овој центар било сè уште свежо. И името на св. Климент Охридски било напишано со глаголски букви. Една од раните и карактеристични промени на преминување на носовката ж во љ се јавува и во овој текст. Тоа го потврдува зборот *сѣнграждане*. Процесот на деназализација во нашите дијалекти се вршел постепено и неедновремено. Во охридскиот говор и во почетокот на XIII век деназализацијата уште траела. Македонските и бугарските текстови во периодот од XIII-XIV век покажуваат мешање на носовките, така што и во првиот дел од *Охридскиот апостол* веќе се употребува ж, дури се употребува место љ. »Во говорите на македонската и бугарската јазична територија тие промени не биле еднородни. Регулирањето на правописот на јусовите по нов начин секако ја одразува во некоја мера говорната состојба на извесни центри што можеле со авторитет да наложат една таква новина во пишувањето. Во Македонија при крајот на XII век таков центар бил Охрид. Веќе во вториот дел од Охридскиот апостол ние имаме едно правило за пишување на јусовите.¹⁰ Во однос на именките *Охридскиот апостол* покажува архаични белези, се јавува членска форма: »тако нѣ і да мнитъ ѣѣотъ« Од глаголските форми има пример со завршеток на I л. мн. -МЕ.

Меѓу најстарите кирилски евангелија спаѓа *Добромировото*, кое било препишано во јужномакедонски центар, каде што се чувствувало и влијанијето на грчкиот говор. М. Алтбауер пронајде уште 23 листови од овој текстот на Синај, а го издаде паметникот во Скопје, како издание на МАНУ.¹¹ Овој споменик се смета за карактеристичен преоден текст, бидејќи употребата на носовките ж љ во него е правилна, со извесни мали исклучоци. На македонско јазично подрачје укажуваат бројните примери со посебна вокализација на љ ѣ: *ложь, сотникъ, во, отъ пѣѣль сотъ, дверникъ, крестъ, трестъ*. Значајна е лексемата

⁸ J. Vajs-J. Kurz, *Evangeliarium Assemani*. T. I Prolegome, Fabulae, Praege 1929.

⁹ С. М. Куљбакин, *Охридская рукопись апостола конца XII вѣка*, Бугарски старини, кн. III, Софија 1907.

¹⁰ Б. Конески, *Историја на македонскиот јазик*. Скопје 1965, 40.

¹¹ М. Алтбауер, *Добромирово евангелие, кирилски споменик од XII век*. Скопје, МАНУ, 1973.

кошџл га . Покрај овие примери може да се потцртаат употребата на ѓ место га зад консонант и во почетокот и на крајот од зборот, потоа З место S, итн.

Македонско потекло покажуваат и многу други значајни словенски споменици произлезени од Охридскиот книжевен центар. Меѓу нив да ги споменеме: *Македонското кирилско ливче*, *Евангелието на поп Јован*, *Болонскиот псалтир*, *Си-најскиот псалтир*, *Битолскиот триод*, итн.

Оваа вонредна плодна, богата и широка дејност што се развила во Охридската книжевна школа се должи во прв ред на вонредните залагања и способности што ги пројавил во самото организирање и работа на Школата самиот Климент Охридски. Во оваа Школа тој го вткаил и целокупното свое дело, зашто тој не се истакнал само како учител и организатор, туку и како автор со посебен белег и со ниво на високите византиски автори, од кои учел и се образувал Климент. Она што го учел и стекнувал со години крај учителите Кирил и Методиј во овој центар го трансформирал во вистински ценети дела. Меѓу најубавите примери што ги следел Климент од учителите било подготвувањето на млад кадар, кој ќе ја продолжи работата и по смртта на учителите. Од Охридскиот книжевен центар ќе излезат 3500 подготвени млади луѓе, кои ќе го прошират писмениот збор и словото и надвор од Охридскиот центар. На тој начин делото на браќата солунјани продолжи да живее и да се предава низ цела Македонија.

Кон овој центар можела да припадне и работата и дејноста на средновековниот книжевен автор Црноризец Храбар, кој стана неопминлив извор за проучување на словенската писменост само со списокот *За буквите*. Кога се проучувала дејноста и животот на овој автор многу често во неговото име се барала личност од Охридскиот книжевен центар, Климент, Наум. И тоа не е случајност. Самото дело лесно укажува на деец или припадник кон овој најстар книжевен центар, кој ја продолжува борбата против тријазичниците, но овојпат не против латинските припадници, туку против Грците, кои во оваа нова ситуација претставувале иста таква опасност како што биле латинските и германските духовници за Моравија и Панонија. Кон вакви размислувања и поставки упатуваат студиите на: А. Мазон, Р. Нахтигал, Ф. Гривец, Д. Глумац, В. Мошин, Б. Конески, итн.

Учениците на Климент Охридски многу јасно зборуваат за продолжената кирилометодиевска традиција во Македонија. Анонимниот составувач на *Службата на Климент Охридски* оставил податок дека поменот на Климент се држел во Климентовата црква, околу Климентовиот гроб и дека неговото дело е органско продолжение на дејноста на Кирил и Методиј.¹²

Кога станува збор за кирилометодиевската традиција во Македонија, потребно е да се знае дека таа продолжува во овој крај точно преку животната врвница

¹²И. Иванов, *Български старини из Македония*. София, БАН, 1970, 322-327.

на Климент и Наум Охридски, и живее по нив, точно преку нивното дело кое продолжува. Затоа, кога зборуваме за делото на Климент и Наум Охридски во Македонија, мислиме на кирилометодиевската традиција во Македонија. Анонимните составувачи на опширните словенски житија на Климент и Наум Охридски, за кои дознаваме преку Наумовото словенско кратко житие, ја продолжиле таа традиција, точно преку овие состави.¹³ Анонимниот составувач на првото словенско *Наумово житие* изјавува дека поттик за пишување добил од деволскиот епископ Марко. Овие текстови укажуваат на истата појава што се случила по смртта на Кирил и Методиј, кога многу бргу се јавиле нивните ученици со нужните состави: служби, похвали, стихови, кои неизбежно се јавуваат и по смртта на Климент и Наум Охридски. Бројните ученици од Охридската школа ги негувале овие состави и нивните преписи се проширувале, како и составите на Климент познати како бројни поучителни и похвални слова. Нивната популарност ги надминува обичните граници, бидејќи во наредните векови, кога ситуацијата во Македонија се изменува и на Охридскиот архиепископски престол доаѓаат грчки архиепископи, овие не само што не ја сопреле таа традиција, туку и ја негувале. Најочевиден пример дал охридскиот архиепископ Теофилакт, кој го составил опширното *Климентово житие* на грчки јазик, во XI век, оставјаќи ни до денес најважен и најценет извор за целокупната дејност на Климент Охридски.¹⁴ И преку ова житие доста опширно повторно ќе се чуе за Моравската мисија, за браќата Кирил и Методиј, а потоа за нивниот вреден наследник во Македонија — Климент Охридски.

И во XIII век, исто така грчки охридски архиепископ, Хоматијан, ќе го состави краткото грчко *Климентово житие*, познато како *Охридска легенда*.¹⁵ Овој извор не е ни оддалеку толку важен како протходното Теофилактово житие, меѓутоа зборува за континуираната актуелност на Климент Охридски и по неговата смрт. Климентовата традиција живее непрекинато и нему му посветиле дела и подоцнежни грчки автори, охридски архиепископи и други црковни лица. Во една грчка *Аколутиа*, објавена 1740 и 1742 година беа претставени грчките житија и случби на Климент и Наум Охридски, составени од: Хоматијан, Кавасила, Григориј, охриданиецот Козма, итн.¹⁶ Овие автори оставиле и канони и тропари во нивна чест. Ваквите состави биле распоредени низ сите векови, но со москополските изданија уште еднаш ја заживееја во XVIII век кирилометодиевската традиција.

¹³И. Иванов ... 305-311.

¹⁴А. Милев, *Грчките жития на Климент Охридски*, БАН, София 1966, 5-156.

¹⁵А. Милев ... 165-188.

¹⁶L. Petit, *Bibliographie des acolouthies greques*, Bruxelles 1926.

Во XVIII век популарноста на Климент и Наум, на Методиј, биле засведочени во *Стематографијата* на Христифор Жефаровиќ, со потекло од Дојран.¹⁷

Со навлегувањето во XIX век, кога славистичката школа ги прави пресудните чекори кон разоткривањето на кирилометодиевската традиција, повторно се поврзува обрачот на традицијата на Кирил и Методиј, бидејќи точно тогаш ќе се опочне со разоткривањето, објавувањето и презентирањето на кирилометодиевското наследство, кое трае до денес.

Првиот македонски превод на опширното *Климентово житие* го направи македонскиот преродбеник Партениј Зографски, употребувајќи го галичкиот дијалект, за да биде разбран од своите сограѓани.¹⁸

Браќата Миладиновци биле запознати со делото на Климент Охридски. Во 1845 година рускиот славист Виктор Григорович ја пропатувал цела Македонија и се запознал со Димитар Миладинов. На 25 февруари 1846 година Димитар му напишал писмо на Григорович, во кое го известува дека напролет ќе продолжи со барањето на камените столбови, со натписи кои зборувале за покрстувањето на Словените. Григорович и Димитар го барале во 1845 година градот Главеница во Издеглавје. Во писмото Димитар го моли Григоровича да се застапи пред власта за да биде вратена Климентовата глава од манастирот Св. Јован Продром кај Бер.¹⁹ Константин Миладинов во еден свој труд за охридската архиепископија го дава записот од надробната плоча на Климентта.²⁰

Рајко Жинзифов имал посебен пијетет кон браќата Кирил и Методиј, како и кон Климент и Наум Охридски. Тој се интересирал за нашата стара историја, за охридските старини. Посебни топли стихови составил за охридскиот просветител Климент. Увидувајќи ја наследената кирилометодиевска традиција преку Климент, тој ќе испее песна:

За Охрид, столица духовна,
 За тепла вера тогашна,
 Как с душа чиста, безгрешна,
 Климент славјанска молитва,
 Божио предваше слово,
 Во Охрид, во старата црква
 Сос облекло Кирилово ...²¹

¹⁷ *Стематографијата* била објавена во 1741 година.

¹⁸ Б. Конески, *Кон македонската преродба*. Скопје 1959, 26-43.

¹⁹ Х. Поленковиќ, *Климент Охридски – живот и дело*. Книга за Климент Охридски, Македонска книга, Скопје 1966, 55-61, Цариградски вестник, бр. 476, 26 март.

²⁰ *Братски труд*, Москва 1860, Охридската архиепископија.

²¹ Х. Поленковиќ, *Климент Охридски ...* 59.

Речиси сите македонски дејци од XIX век се навраќаат на значењето на Кирил и Методиј, на Климент и Наум Охридски. Исаија Радев Мажовски во 1885 година учествувал на 1000 годишнината од смртта на Методиј во Петербург.²² Посебни осврти врз старословенскиот јазик, на преводите на Кирил и Методиј, апострофирајќи ја татковината на старословенскиот јазик, правел Крсте Петков Мисирков.²³ Кон овие личности се навраќале К. Шапкарев, М. Цепенков, Ѓ. Пулевски, Ј. Хаџи Константинов-Џинот, итн. Меѓу нив посебно место зазема истакнатиот македонски писател Григор Прличев. Тој најубаво ја укажува запазената кирилометодиевска традиција, особено Климентовата, меѓу охриданиите. Во 1867 година одржал посебно поетично слово во чест на Климента, пред охриданиите кои го славеле денот на Климента. Исто така, одржал и посебно слово за Кирил и Методиј. Автографите на овие состави се чуваат во Архивот на МАНУ.²⁴

Никола Јонков Вапцаров ги истакнува посебно делата на Кирил и Методиј, на Климента, на попот Богомил.²⁵

Чудесната присутност на Климент Охридски во Охрид и Македонија живо струи и денес во овие средини. Во областа на уметноста на Кирил и Методиј, на Климент и Наум Охридски им се посветени бројни дела, кои се високо достоинство на македонската средновековна и современа уметност. Тие живеат во живиот збор на народната традиција. Нивното дело го слават и современите македонски поети. Ним им посветил посебни стихови Славко Јаневски.²⁶ Кирилометодиевскиот период и посебно дух е присутен низ целата стихозбирка на Анте Поповски *Тајнопис*.²⁷ *На солунските браќа* е насловот на песната од Киро Бујуклиев,²⁸ а *Вруток на утока* е песната неодамна објавена од Годор Чаловски.²⁹

Вековната традиција што се негувала за Климент и Наума, оставила светол патоказ за големината на скромните учители, кои го започнале своето дело во далечниот IX век, во времето кога штотуку беа создадени основите за развитокот на словенската писменост и општа култура. Во Македонија, посебно во Охридско, низ вековите очевидно бил негуван култот на кирилометодиевската тради-

²²Т. Тодоровски, *Спомените на Мажовски*. Мнсла, Скопје 1972, 38–45.

²³Б. Ристовски, *Крсте П. Мисирков, 1874–1926*. Култура, Скопје 1966, 538 (39).

²⁴В. Антиќ, *Нераскинлив континуитет од Климента до Прличев*, Литературен збор, Скопје 1980, кн. 3, 5–6.

²⁵Н. Вапцаров, *Спомени, писма, документи*, Софија 1953, 221–222.

²⁶С. Јаневски, *Итар Пејо Каинавелиски*, Скопје, Наша книга, 1969, 121–122.

²⁷А. Поповски, *Тајнопис*, Скопје, Македонска книга 1975.

²⁸Скопје, Нова Македонија, 25 мај 1975.

²⁹Т. Чаловски, *Свезда на човека*, Битола 1983, 17.

ција, особено преку општопознатото дело на Климент и Наум Охридски и Охридската книжевна школа. Народот посебно умешно ја плетел таа нераскинлива врвица низ своите бројни поетски и прозни состави. Во Охрид и Охридско за секоја црква, за секоја месност, народот оставил богатство од преданија и легенди. Тие посебно се формирале и групирале околу Климентовиот и Наумовиот манастири. Нивната дејност и народот ја согледувал во нераскинлива врска со Кирилметодиевската. И во еден момент пред нас се јавуваат на исто рамниште, како да се современици, или последователни светители присутни во народот: св. Кирил и св. Методиј, св. Климент и Наум Охридски, св. Размо, св. Спиридон, св. Василиј, итн. Посебно е интересно следењето на Климентовата појава во народната традиција, тој се јавува како заштитник на Охрид во времето на Самоил, за време на византиското владеење, низ петвековното турско владеење, за да стане актуелен и за времето на НОБ, помагајќи ги охриданиите да се спасат од надвиснатото фашистичко зло над Охрид. Климент и денес е присутен меѓу охриданиите, за што зборува живата забележана современа легенда: »Климент Охридски и денес се јавува во ноќните часови. Со фенер во рака шета низ охридските калдрмисани улочки и го чува сонот на охриданиите.«

Резиме

Кирилметодиевската традиција оставила неизбрисливи траги во словенските писмености и култури воопшто. Таков е случајот и со оваа традиција во Македонија. Кирилметодиевите ученици Климент и Наум Охридски ќе ја продолжат дејноста на учителите во една нова средина, можеби различна од оваа во Моравија и Панонија, но сепак слична на нив, зашто се работи за IX век, кога словенската писменост била многу препознатлива во различните средини.

Во Охрид Климент Охридски ја формира познатата стара средновековна книжевна Охридска школа, од која ќе излезат многу обучени млади кадри, кои и понатаму ќе го пренесуваат писмениот и книжевниот словенски збор. Во овој центар се негува долго време и континуирано глаголската писменост, од кој период потекнуваат многу значајни словенски глаголски и кирилски споменици.

Во дејноста и работата на Климент и Наум Охридски се гледа директната врска и Кирилметодиевска традиција. Преку честите навраќања кон овие значајни дејци во Македонија се задржувале и туѓи автори, поттикнати од нивната долго негувана и зачувана традиција, која во Македонија се задржала низ сите векови и трае до денешните денови.

Sažetak

ĆIRILOMETODSKA TRADICIJA U MAKEDONIJI

Ćirilometodska tradicija ostavila je neizbrisive tragove u slavenskoj pismenosti i kulturi uopće. Takav je slučaj s tom tradicijom i u Makedoniji. Učenici Ćirila i Metodija, Kliment i Naum Ohridski, produžit će njihov rad i njihovo djelo u jednoj novoj sredini, različitoj od one u Moravskoj i Panoniji, ali ipak njima sličnoj. Jer, u IX-om je stoljeću slavenska pismenost bila u različitim sredinama mnogo prepoznatljivija.

U Ohridu će Kliment Ohridski stvoriti poznatu, staru srednjovjekovnu književnu Ohridsku školu u kojoj će se formirati dobro obučeni mladi kadrovi koji će i dalje širiti pismenost i književnu slavensku riječ. U tom se centru vrlo dugo i kontinuirano njeguje glagoljska pismenost. Otada potječu i vrlo značajni glagoljski i ćirilski spomenici.

U djelatnosti i radu Klimenta i Nauma Ohridskoga vidi se neposredna veza s ćirilometodskom tradicijom. Vraćajući se često na ove značajne stvaraoce, u Makedoniji su se zadržavali i tuđi stvaraoći, inspirirani njihovom dugo njegovanom i sačuvanom tradicijom, koja se u Makedoniji zadržala kroz sva stoljeća i traje do današnjeg dana.

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 21. listopada 1985.

Autor: Vera Stojčevska-Antić

Filozofski fakultet, Skoplje